

BİR KÜLTÜREL GEÇİŞ KAYNAĞI OLARAK MEDEA OYUNUNUN İRLANDA TOPLUMUNA ADAPTASYONU

ADAPTATION OF MEDEA TO IRISH SOCIETY AS A CULTURAL TRANSITIONAL SOURCE

Kader GÜZEL

Arş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, k.mutlu@alparslan.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 18 Şubat 2022
Kabul edildiği tarih: 20 Haziran 2022
Yayınlanma tarihi: 20 Aralık 2022

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 18 February 2022
Date accepted: 20 June 2022
Date published: 20 December 2022

Anahtar Sözcükler

Medea; Kadın; İrlanda; Gezginler Topluluğu

Keywords

Medea; Woman; Ireland; The Travellers Community

DOI

10.33171/dtcfjournal.2022.62.2.18

Öz

Medea mitosunu kaynak alan Medea oyunu yazıldığı dönemde toplumun içinde bulunduğu yargıların sorgulaması, kültürel değerlerin yeniden değerlendirilmesinin önünü açmış ve bakış açılarına değişiklik getirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, Marina Carr'ın Euripides'in Medea adlı oyununu İrlanda toplumuna adapte ederek, Medea'nın hem kadın hem de öteki konumunda oluşu üzerine vurgu yaptığı Kediler Bataklığı'nda... oyunu incelenmektedir. Yazarın dünya görüşü ve içinde bulunduğu toplumsal düzenin eleştirisiyle şekillenen bu yeni varyasyonda, İrlanda toplumunun bir parçası olan Gezginler topluluğunun algılanışı, yaşam şekilleri ve toplumdaki yeri Medea'nın sürgünde olduğu kentte kabul görmeyişiyle bağdaştırılmıştır. Çalışmanın amacı, Marina Carr'ın Medea'da var olan yalnızlık, sürgün edilme, ihanet, öfke ve intikam temalarını kendi çağdaş yorumu olan Kediler Bataklığı'nda... oyununda ele alarak İrlanda toplumuna yönelik analizlerini, ataerkil toplumun cinsiyet anlayışına ve ötekileştirmeye vurgu yaparak toplumsal sorunları dile getirme yöntemlerini Euripides'in Medea oyunuyla karşılaştırarak incelemektir. Bu yeni varyasyonda yazarın sistemde düzeltilmesi gereken sorunlara, toplum içerisinde var olan şiddete, ötekileştirmeye ve kadın erkek ilişkilerinin çıkmazlarına yönelik bakış açıları orijinal oyunla karşılaştırılarak incelenmektedir. Carr, geçmiş ile bugünü sentezlerken medeniyetler arasındaki kültürel bağları zengin bir kökene sahip olan mitoslar aracılığıyla geleneksel ile çağdaş olanı keşiftirmek suretiyle gerçekleştirir. Carr, Medea oyununu İrlanda'nın orta kesimlerine uyarlar ve toplum tarafından ötekileştirilen bir halk olan Gezginlerin bir üyesi olan Hester karakterinin ihaneti sonrasında kızının babasından intikam almasını anlatır. Egemen güçler tarafından dışlanan ve bir kadın olarak otoriter güçlerin dayattığı toplumsal cinsiyetçi yaklaşımları aşmaya çalışan Hester'in mücadelesini ele alan oyun, İrlanda toplumundaki kültürel farklılıkları ve değerleri analiz eder. Medea mitosunun çağdaş toplumlara ve kültür ortaklıklarına uyarlanması yaşanan çağ farklılık gösterse de insanların benzer sorunlarla karşılaşabileceğinin bir göstergesidir.

Abstract

Medea, based on the Medea myth, questioned the judgments of the society at the time it was written, prepared the way for a re-evaluation of cultural values and tried to change viewpoints. In this study, Marina Carr's adaptation of Euripides' Medea to Irish society, in which she highlights Medea's position as both woman and other, is examined. In this new version, which is formed by the author's worldview and the criticism of the social order she is in, the perception, lifestyle and place of the Travellers community, which is a part of the Irish society, is associated with the fact that Medea is not accepted in the city where she is in exile. The purpose of the study is to examine Marina Carr's analysis of Irish society by dealing with the themes of loneliness, exile, betrayal, anger and revenge in Medea in her contemporary interpretation *By the Bog of Cats...* (1998) through emphasizing patriarchal society's understanding of gender and marginalization and by comparing the methods of voicing social problems with Euripides' Medea play. In this new variation, the author's perspectives on the problems that need to be corrected in the system, the violence existing in the society, marginalization and the deadlocks of male-female relations are examined by comparing them with the original play. While synthesizing the past and the present, Carr realizes the cultural ties between civilizations by intersecting the traditional with the contemporary through myths that have a rich origin. Carr adapts Medea to the middle parts of Ireland and reflects the story of Hester's, a member of the Tinkers who are marginalized by society, taking revenge on her daughter's father after betrayal. The play, which deals with the struggle of Hester, who is excluded by the dominant powers and as a woman tries to overcome the gendered approaches imposed by the authoritarian powers, analyses the cultural differences and values in Irish society. The focus of the study is that this new play, with its characters and different space, brings the problems of individuals who are or ignored in Irish society to the agenda by re-reading of Euripides' play Medea.

Giriş

Yaşamı boyunca, değer verme ve yüceltme duygularını doğanın zengin öğeleriyle pekiştiren ve önem verdiği şeylerin peşinden giderek değerler hazinesini zenginleştiren insan, varlığını sürdürebilmek, tehlikelere ve dış dünyaya karşı kendini savunabilmek için güçlü varlıklara ihtiyaç duymuş ve bu ihtiyacını ancak güçlü addettiği doğaya başvurarak giderebilmiştir. Doğayı tanrısal evrene sığdırma çabasında olan insan, tanrılarını tabiat ile özdeşleştirip isimlendirerek doğayı insana hâkim olan tanrısal bir boyuta konumlandırır. Zaman içerisinde hayatını etkileyen doğaüstü güçler olarak tanrıların yapabileceklerini, birbirleriyle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini tanımlamaya başlar ve böylece üretildikleri yer ve zamanı belirlenemeyen söylenceler üretir. Mircea Eliade'ye göre, *“Mitos, kutsal bir öyküyü aktarır; bunu başlangıçların efsanevi zamanında, yani ilkel zamanda, yaşanmış olaylarla ilişkilendirir. Bir başka deyişle, doğaüstü varlıkların eylemleriyle bir gerçekliğin nasıl var olduğunu anlatır”* (1998, s. 5). Buna göre denilebilir ki, mitosların çıkış noktası insanın zihninde var ettiği tanrısal güçlerdir. Bu insanüstü varlıklar, ödül ve ceza kavramının kaynağı olup yaşamın her anını şekillendirirler.

Antik Yunan trajedisi, mitolojik karakterler ve kavramlardan yoğun olarak beslenmiştir. İnsan hayatı üzerinde etkili olan mitoslar, trajedi yazarlarının oyunlarıyla varlıklarını günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Asırlar geçmesine rağmen Antik Yunan trajedilerinin, hala bu denli etkili olmalarının ve varlıklarını sürdürmelerinin nedenlerini bulabilmek için insan hayatıyla ne derece ilişkili olduklarına bakmak gerekir. Antik Yunan trajedileri, *“küreselleşen dünyanın... ‘kültürel evrensel’ in bir parçası haline geldi. Çünkü insanın temel ve içsel özelliklerini; arzularını, zayıflıklarını ve dayanıklılığını, aynı zamanda, bazen çağdaş dünyamızdaki aşırı gururumuzu (kibrimizi), sağduyu ve dikkat eksikliğimizi (körlüğümüzü) gözler önüne serer”* (Djisenu, 2007, s. 72). Yaşanılan çağ değişse de insana özgü temel ihtiyaçların ve sorunların benzerlik göstermesi, tiyatrodaki eski eserlerin hitap edecek kitle bulmasını kolaylaştırmıştır. Helene P. Foley, Yunan trajedilerinin, çözülemeyen aşırı durumlara politik bir cevap verdiğini, fiziksel tanımlamada ya da kurguda çok az özgünlük sunan hayali bir geçmişte kurulmasıyla hem mekân değişikliklerine hem de çok ırklı oyuncu kadrolarına uyarlanabilme özelliğine sahip olduğunu söyler. Oyunların, bu yüzyılda siyasi protesto ya da belirli bir siyasi iklime tepki olarak kullanıldığına aşina olduğumuzu dile getirir (1999, s. 1-12). Ona göre, sahne adaptasyonlarının kolay olmasının yanı sıra, mitosların temelini oluşturduğu Yunan olay örgüleri, *“Freud’un belirttiği gibi,*

pembe dizilere dönüşüp bozulmadan derin psikolojik gerçekleri ortaya çıkarmayı amaçlar. Kısmen ilahi güçlerin ve bir toplumun varlığı, uzak geçmişteki politik kurgudan dolayı şimdiki azaltılmış modern karakterlerle, öngörülebileceğinden daha karmaşık bir motivasyon kavramı sağlar” (1999, s. 5). Anlatılmak isteneni, amaçlanan mesajı seyirciye/okuyucuya belirli bir süre içerisinde, belirli sayfa aralıklarında iletebilme özelliğine sahip olan oyunlar olması, günümüzde de onların, zamansal ve mekânsal karmaşaya düşmeden icra edilebilmelerini sağlamıştır. David Kovacs’a göre, mitosların kaynaklık ettiği Antik Yunan oyunlarındaki “*olay örgüsü, karakterler ve düşünce, insan hayatının radikal güvensizliğine, geleceğin anlaşılmazlığına, güvenme gerekçesi kuvvetli olduğunda bile şartları kontrol edebilmek için insanın yeteneğinin ve mantığının acizliğine dikkatimizi çeker*” (1993, s. 45-70). Böylece, insani özelliklere yönelik gerçekçi yaklaşımları, insan fitratını yansıtmaları ve hayata dair bulgulara pencere açmaları belirgin olan eserler, ifade zenginliği yönünden günümüz tiyatrosunda yeniden üretimlerde vazgeçilemeyen tercihlerden olurlar.

Kültürlerarası bağlantıların kurulduğu adaptasyon işlemi tercih ve amaç kapsamında hikâyenin, temaların ve karakterlerin bir metinden diğer metine aktarılmasıyla oluşan bir süreçtir (Hutcheon, 2006, s. 10). İrlanda’nın önde gelen, yenilikçi kadın yazarlarından olan Marina Carr (1964-), olay örgüsünü ve ana karakterlerini aldığı *Medea* oyununu, İrlanda toplumunun bir parçası olan Gezginler topluluğunun yaşantılarına uyarlar. Bu çalışmada, Marina Carr’ın Euripides’in *Medea*’sını yeniden yorumlayarak kaleme aldığı *Kediler Bataklığı’nda...* (1998) adlı oyununun kadının toplumdaki konumuyla ilgili tartışmaya açık soruları gündeme getirmesi ve İrlanda toplumunda ötekileştirilen Gezginler topluluğunun¹ içinde bulunduğu durumu başkarakter Hester’in yaşadıkları aracılığıyla yansıtması üzerine gözlem ve yorumlar sunmaktadır. Euripides’in *Medea* adlı oyununun olay örgüsü, karakterler, kültürel değerler ve toplumsal yaşantılar bağlamında farklılaştırarak İrlanda toplumuna ve kültürel değerlerine nasıl adapte edildiğini inceleyen çalışma, farklı kültürlerde kadının ve öteki konumuna itilen kesimlerin karşılaşılabileceği problemlere ışık tutan *Kediler Bataklığı’nda...* adlı oyunu tematik ve yapısal açıdan analiz eder.

¹ Etnik bir azınlık olan Gezginler, “yüzyıllar boyunca İngiliz egemenliği sırasında İrlandalıların maruz kaldığı tahliyeler ve kıtlıklar tarafından topraksızlığa ve hareketliliğe zorlanan köylülerin torunları” (Helleiner 30) olarak bilinirler. Tamirci (tinker) olarak adlandırılan Gezginler “hem kentsel hem de kırsal çoğunluğa mevsimlik tarım işçiliği, at ticareti, seyyar satıcılık, eğlence ve kalaycılık hizmetleri sağlayıcıları” (Burke 2) olarak bilinirler.

Marina Carr'ın *Kediler Bataklığı'nda...* Oyunu

İrlanda'nın önde gelen, yenilikçi kadın yazarlarından olan Marina Carr, Dublin Üniversitesinde İngiliz Edebiyatı ve Felsefe eğitimi almıştır. Yüksek lisans ve doktora derecelerini aldıktan sonra İrlanda ve ABD'deki çeşitli üniversitelerde ders vermeye başlamıştır. Dublin Trinity ve Villanova Üniversitelerinde profesörlük yapmıştır. İrlanda'nın tarihi, kadınların konumu ve toplumsal sorunlar gibi dikkat çekmeyi amaçladığı konularda eserler vermiştir. Oyunları Fransızca, Almanca, Portekizce ve Norveççe dillerine çevrilmiş ve sahnelenmiştir. Olumlu eleştiriler alan eserleri, birçok ödüle layık görülmüştür. Marina Carr'ın *Kediler Bataklığı'nda...* (1998), *Portia Coughlan* (1996) ve *Mai* (1994) oyunları Gülşen Sayın tarafından 2016 yılında Türkçeye çevrilmiştir.

Çocukluğundan bu yana Antik Yunan trajedilerine ilgi duyan Marina Carr'ın oyunlarında Yunan mitolojisinin etkileri görülmektedir. Yunan mitolojisindeki güçlü fakat erkek egemen sistemin kurbanı olmuş Antigone, Medea, Electra, Phaedra, Hecuba ve Iphigenia gibi kadın karakterlerin öykülerini, çağdaş İrlanda'ya, İrlanda'da yaşayan kadınların hayatlarına uyarlayarak ele almıştır. Marina Carr, klasik oyunları yeniden yorumlarken kendi yöresine ait deyimleri, hikâyeleri ve şiveyi kullanır. Günlük dile ait diyaloglarıyla hikâyeleri bugüne taşır ve olayları olağanüstü karakterlerin varlığıyla sunar. Sophocles'in *Electra* adlı oyunundan esinlenerek yazdığı *The Mai* ile başlayan olgunluk oyunları, Euripides'in Medea trajedisinin yeniden anlatımı olan *Kediler Bataklığı'nda...* ve Aeschylus'un *Oresteia* (İ.Ö. 458) üçlemesinin uyarlaması olan *Ariel* (2002) ile devam eder. Carr, oyunlarında kadına yüklenen toplumsal cinsiyet ve kimlik rollerini, sınıf ayrımcılığını, kadının toplumdaki otorite güçleri tarafından ötekileştirilmesini ve erkek egemen sistemde verdiği varoluş mücadelesini ele almıştır.

Marina Carr, Euripides'in *Medea'sının* yeniden uyarlanması olan *Kediler Bataklığı'nda...* adlı oyununda İrlanda'nın Midlands bölgesini mekan olarak belirler. İrlanda'nın orta kesimlerinde kullanılan Hiberno-English aksanını yumuşatarak kullanarak (Sayın, 2014, s. 7) ve doğaüstü ve gizemli varlıkları klasik dönemle ortak bir paydada birleştirerek özgün bir eser yazar. Oyunun kurgulandığı yer olan bataklık, İrlanda'nın kuzey kesimlerini konu alan oyunlar için popüler bir ortamdır. Doğal yaşamı barındıran bataklık, burada ürkütücü ve olağanüstü bir atmosfer sunar. Kediler Bataklığı simgesel anlamlar taşır. Kediler, insanlarla yaşamak için kendilerini evcilleştiren tek hayvan olarak bilinirler. Bunu yaparlarken kendi doğalarından ve yırtıcılıklarından ödün vererek insanların istediği gibi davranırlar.

Kadın da ataerkil toplumda varlığını sürdürmek için kadınlık özelliklerini bastırmak zorunda bırakılmış ve belirli kalıpların içine sıkıştırılmıştır. Bu kalıpların dışına çıkmaya yeltendiği zaman erkekler tarafından vahşi ve tehlikeli olmakla suçlandığı için bir nevi kendini evcilleştirmiştir. Kadınların kedilerle özdeşleştirilmesi oyunda da gözlenmektedir. Hem oyunun adında hem de oyundaki Kedi Kadın karakterinde bu simgesel anlamlar görülmektedir. Oyunun başlığıyla ilgili bir başka dikkat çekici özellik ise üç nokta (...) içermesidir. Oyunda ana karakteri Hester; çocuk, kadın ve anne olarak hep yarım kalmıştır. Annesi tarafından yedi yaşında terk edilen Hester, yıllar süren birlikteliğin ardından sevgilisi tarafından da terk edilmiştir. Anneliği ise kızını ondan almakla tehdit eden sevgilisi tarafından yarım kalacaktır. Bu şekilde yarım kalan yaşantıların bir simgesi olarak oyun üç nokta (...) ile bitirilmiştir. Buna ek olarak oyunun sonu göz önüne alındığında okuyucuların kadının konumuyla ilgili tamamlaması gereken olgularla baş başa bırakıldığı gözlenmektedir.

Kediler Bataklığı'nda... oyunu, kadının toplumdaki konumuyla ilgili sorunları gündeme getirir. Oyun, kadının gücü, yerel ve kamusal alanlardaki konumu ile ilgilenmekte ve İrlanda toplumundaki otorite güçlerinin görüşlerine eleştirel bir açıyla yaklaşmaktadır. S. E. Wilmer, Dublin'deki Medea algısını anlamak için İrlanda toplumu ve kadınının değişen konumu hakkında bilgi sahibi olmak gerektiğini şu sözlerle gündeme getirir:

1922'de İngiltere'den bağımsız olmasıyla beraber İrlanda hükümeti, kadını itaatkâr konuma sürgün eden ataerkil değerleri teşvik etme eğilimindeydi. 1970'lere kadar, hükümet ve kilise, kadını eve hapsedmeye çalıştı. 1937 anayasasının 41. maddesine göre kadınların ev hanımı olması bekleniyordu: anneler evlerindeki görevlerini ihmal edip ekonomik gerekliliklerle zorunlu tutulmamalıydı. Öte yandan, erkekler (Antik Yunan toplumundaki gibi) kamusal alana egemenlerdi. Böylece, 1970'lere kadar kadın memurlar evlendiklerinde istifa etmek zorunda bırakıldılar. Aynı şekilde, devlet yasaları, Katolik hiyerarşisinin boşanma, gebelik kontrolü, eşcinsellik ve kürtaj konusundaki tutumunu yansıtıyordu. Son yirmi yılda hızlı değişiklikler oldu; boşanma, doğum kontrolü ve homoseksüellik yasalaştı ve kürtaj karmaşık yasal bir kördüğüm halini aldı. Her şeye rağmen, Mary Robinson 1991 yılında İrlanda'nın cumhurbaşkanı seçildi. Genç kadınlar için önemli bir rol model oldu ve kadını önemli görevlere getirmek için siyasi partileri teşvik etti (2005, s. 138).

Toplumsal ve anayasal düzende anne ve eş olarak tanımlanan ve ataerkil sistemin düşüncelerine ve düzenlemelerine tabii olmak durumunda olan kadın, sosyal, ekonomik ve politik yaşamdan uzak tutulmuştur. Yirminci yüzyılın son çeyreğine doğru bedeni üzerindeki hâkimiyeti geri kazanmış ve bireyselliğini kazanma yolunda önemli gelişmelerin öznesi olmuştur. Cinsiyet merkezli tartışmaların devam ettiği İrlanda toplumunda, Medea'nın yaşadıkları, toplumdaki konumlarını güçlendirmenin yollarını arayan kadınlar için rahatsız edici bir örnek olarak gösterilebilir. Bu oyunun İrlanda'daki kadınlar göz önünde bulundurulurken adapte edilmesi başlangıçta şaşırtıcı görülebilir. Çünkü Medea, kendi çocuklarını öldüren bir anne olarak sempati duyulan bir karakter değildir ve İrlanda anayasasının kadın için çizdiği sınırların dışına çıkmaktadır. Bu sebeple, seyircinin kendisini Medea'yla nasıl özdeşleştirebileceği problemi, onun bir yabancı statüsüyle sürgünde olduğu topraklarda kurban konumunda olmasıyla giderilir. Bir Gezgin olan Hester da yaşadığı toplumda öteki ve istenmeyen kişi konumundadır. Buna ek olarak, toplumun aile birliğine bir tehdit olarak algılanır ve zengin bir kadınla evlenmek isteyen erkek tarafından terk edilir. Kadın karakterlerin toplum tarafından kendilerine yüklenen roller arasında sıkışıp kalmaları ve egemen güçlerin dayattıklarına karşı direnmeleri, Medea karakterinin mücadelesiyle bağdaştırılarak sunulur.

Kadınların erkeklere tanınan haklardan mahrum edilmesi ve ataerkil sistemin baskısı altında toplumdaki soyutlanmasını Medea örneğiyle yansıtmının İrlanda toplumuna artık uymadığını belirten John Waters'a göre, Antik Yunan oyunlarının uyarlandığı modern İrlanda, Antik Yunan toplumundan farklı konumdadır. Artık boşanmak isteyenlerin çoğu kadınlardır. Oyun gösterimleri esnasında seyircinin Antik Yunan'la ilgili oyunlara klasik mitolojiden ziyade sanki şu anda gerçekleşen olaylarmış gibi tepki verdiklerini ve kadınların kilit noktalarda kocalarına: “*Şimdi nelere katlandığımı görüyorsun. Çocuklarını uykularında öldürmediğim için kendini şanslı görmelisin*” dediklerini dile getirir (2000). Bu durum, İrlandalı kadınların kendilerini Medea'nın çocuklarını öldürmesiyle bağdaştıracak kadar baskı altında olduklarını gösterir. İrlandalı oyun yazarları, *Medea* oyununu çeşitli amaçlar doğrultusunda yeniden uyarlamışlardır. Ülkenin tarihsel süreçleri, vatandaşların konumları, cinsiyete dayalı sorunlar ve kültürel özellikler Medea hikâyesinin adaptasyonlarında sıklıkla ele alınan konular olagelmıştır. Carr da İngiltere ile siyasal sorunlarını çözen, ekonomik kalkınmasını büyük bir oranda gerçekleştiren fakat kadınların ve ötekileştirilmiş Gezgincilerin sorunlarını tam anlamıyla gidiremeyen İrlanda'yı *Kediler Bataklığı'nda...* oyununda ele almıştır.

Carr, *Kediler Bataklığı'nda...* adlı oyununda *Medea*'daki şahıs kadrosuna ek olarak hayaletler ve doğaüstü güçlere sahip karakterleri kullanmıştır. Oyunun kurgulandığı coğrafya olan bataklık, oluşturduğu kasvetli ve gizemli yapıyla efsanevi bir mekân algısı oluşturmakta ve bütün olayları etkileyen canlı bir karakter görevi görmektedir. Bir karakterin anıları ya da doğasıyla, sahip olduğu ilişkilerle ve inanç yapısıyla oluşturulan doğa çok önemlidir (Stephenson, 1997, s. 85). Oyunda ana karaktere özelliklerini kazandıran bu ortam, aslında bütün temel düşüncelerin ve yaşananların dayanağı, sorunların çıkış noktası olur. Değişken, uğursuz ve canlı bir ortam olan bataklık, geleceği gören bir yapıdır (Sihra, 2005, s. 115-135). Oyunda bataklık, değişken ve uğursuz olan duyarlı bir yaratıktır. Üzerinde bulunan delikleriyle kehanette bulunan, karakterlerin kaderini gerçek manzara üzerinde haritalayan bir kâhindir. Kedi Kadın, Hester'a "Tabii ki bunu ben de biliyorum, büyük bir delikte yazılıydı" (Carr, 2016, s. 18) diyerek olacaklarla ilgili bilgisini ortaya koyar. Dehşet ve korkuyla karışık hayranlık gibi nitelikleri bünyesinde barındıran Midlands bataklığı, İrlanda'nın kültürel tarihinde önemli bir yer kaplar; koruma nitelikleriyle tanınır ve akıldan çıkmayan bir çağrışımlar kuyusunun birleşimidir (Sihra, 2005, s. 121). Ayrıca, boşluklar ve yer altı nehirleri ile bilinen, efsanelerle ilişkili olan, korku ve sakınmanın yüce özelliklerini somutlaştıran iç kesimlerin bataklığı, İrlanda kültüründe önemli bir yere sahip olup isyan, gizleme ve sömürgeye direnç gösterme ile ilişkilendirilir (Sihra, 2005, s. 121). Hester'ın orada doğup büyümesi, bataklığın her köşesini her gözenegini bilmesi ve bataklıkla özdeşleşmesi onun zapt edilemez, asi bir karakter olmasına yol açar. Muazzam ve sınırsız özellikte olması ile bataklık, cüretkâr ve asi bir kadın olarak betimlenen Hester'ı barındırabilecek tek yer gibi görünür. Emir almayı, hayatına yön çizilmesini kabul edecek bir yapıya sahip olmayan Hester'ın kişiliği, yaşadığı ortamla örtüşür. Mekânın gizemi ve çağrıştırdıkları Hester ile bütünleşmiştir. Bataklıklar kötü kokan, sağlıksız ve göze hoş gelmeyen yerler olarak bilinir. Fakat Hester'ın vazgeçemeyecek kadar bağlandığı Kediler Bataklığı, onun çocukluğunda annesi tarafından bu bataklıkta terk edilmesiyle anlam kazanır. Bataklık, onun anne özlemini ve ana rahmine dönmek isteğini simgeler. Terk edilmesiyle oluşan travma sonucunda yalnızlığını ve çaresizliğini hissettiği her an annesi ve onun büyüdüğü yer olan bu bataklık onun sığınabileceği tek mekan olur. Burada annesinin ona dönmesini beklemeye devam eder. Çocukluğuna yönelik olumlu anılara sahip olmayan Hester için annesiyle bağının kuvvetli olduğu tek yer ve zaman onun rahminde olduğu evredir. Bu yüzden travmasını atlatamayan Hester gerçek dünyadan bataklığın gizemine ve annesinin özlemine sığınarak uzaklaşır.

Kediler Bataklığı'nda... oyunu, şafak vaktinde Hester Swane'ın elinde siyah bir kuğunun cesedini sürüdüğü sahneyle başlar. Bu esnada, gizemli karakterlerden biri olan, iki dünya arasında bağlantı kuran Rehber Ruh, Hester'ı izlemektedir. Rehber Ruh'un oyunda taşıdığı anlamlar ve yüklendiği görevler çok yönlüdür. Ortaya çıkışıyla birlikte oyunun esrarengiz bir boyuta taşınmasını sağlar ve Hester'ın hayatının yakında son bulacağı haberini vererek olayların gelişimi hakkında merak uyandırır. Gelecekte haber veren, Hester'ın ölümünü bekleyen, iki dünya arasında kalmış, gizemli ve gerçekle düş arasında bir karakter olan Rehber Ruh, *Medea* oyunundaki Aegeus ile bağdaştırılabilir. Her iki karakter de beklenmeyen bir yerde ortaya çıkıp, oyunun ilerlemesini ve bağlantıların kurulmasını sağlar. Aegeus ile yaptığı anlaşmayla Medea'nın kendisine yeni bir hayat kuracağı; Rehber Ruh'un da yanlış zamanda geldiğini, görevini akşam yerine getireceğini belirtmesiyle Hester'ın hayatının sonlanacağı belirtilir. Ayrıca Rehber Ruh, ana karakterin kişiliğinin de ortaya çıkarılmasında önemli bir role sahiptir. Hester tarafından, *"Belki de sen gelmiyorsun, belki de sadece bir hayalsin"* (Carr, 2016, s. 86) diye varlığı sorgulanan Rehber Ruh gibi karakterler, ana karakterin hayali öğelerle ve zihinsel karmaşalarla çevrelenmiş hayatının bir göstergesidir. Kendisinden başka kimsenin göremediği bu karakter, onun gerçek hayatla olan bağlantısını kopararak ölüme yaklaştırmaktadır. Hester günbatımına kadar bataklıktan ayrılmadığı takdirde öleceğini bilmesine rağmen yaşadığı yeri terk etmez.

Oyunun başında, bataklık gözeneklerinde donmuş vaziyette çakılı kalmış ölü bir siyah kuğunun varlığı, kötü şeylerin olacağına dair önsezilerin oluşmasına yol açar ve Carr'ın oluşturmak istediği gizemli kurguyu güçlendirir. Rehber Ruh: *"Kuğulara bulaşmanın ne kadar tehlikeli olduğunu kimse söylemedi mi sana? Özellikle siyah kuğulara"* (Carr, 2016, s. 17) diyerek oyuna gizem katar. Hester'ın gizemini arttıran bu kehanet, okuyucuları, bu kehanetin ortaya çıkacağı zamanın beklentisi içinde olmaya yöneltir. Doğaüstü bir dünyanın kapılarını açan Carr, Hester'ı olağanüstü güçlerle ve büyüyle ilişkilendirir. Bu şekilde büyüde maharetli olan Medea ve Hester arasında bir bağlantı kurulmuş olur. Oyun başlarken siyah kuğu ve Rehber Ruh ile oluşturulan gizemli atmosfer, Carr'ın esrarengiz karakteri Kedi Kadın'ın oyuna dâhil edilmesiyle daha da merak uyandırıcı bir hâl alır. Öncelikle belirtmek gerekir ki Antik Yunan oyunlarında önemli bir yere sahip olan, bilgeliğin kaynağı ve toplumun sesi konumundaki koronun görevini bu oyunda karakterler üstlenmiştir. Bu karakterlerden biri de 50'li yaşların sonunda, kirden kahverengiye dönen teniyle ve yerlere kadar uzanan kedi kürkünden ceketiyile bir

kediyi andıran kör bir kadın olan Kedi Kadın'dır. Oyunun kurgusunu şekillendiren, ölümler ile canlılar arasında köprü kuran, gaipten haberler veren, görmemesine rağmen her şeyden haberdar olan Kedi Kadın, bataklığın kasvetli, kirli havasını tam olarak yansıtan bir karakterdir. Tek başına bir kulübede yaşayan, fare yiyerek beslenen Kedi Kadın, kilit noktalarda Hester'ın yanında olup ona tavsiyelerde bulunur. Bu karakter, oyundaki doğaüstü olaylar ile gerçek hayat arasındaki bağlantı noktasıdır. Doğduğundan beri Hester'ı tanıyan, aynı zamanda Hester'ın siyah kuğuyla olan hayati bağlantısını okuyucuya aktaran önemli bir kişiliktir. Anlattığına göre, Hester'ın annesi Josie Swane, Hester'ı doğduğu gibi siyah kuğunun kanatları arasına koymuş ve ikisinin kaderinin aynı olduğunu, Hester'ın hayatının o kuğunun ölümüyle sonlanacağını söylemiştir. Hester'ın soyadının 'kuğu' anlamına geldiği oyunda belirtilmektedir. Soyadının anlamı ve oyunun başında siyah kuğunun ölmesi, Hester'ın ölümünün yakın olduğuna işaret eder. Siyah kuğu Hester'ın "geçmişinden önemli bir anıyı temsil eder" (Dedebas, 2013, s. 253). Hester'ın doğumundan beri var olan siyah kuğu oyunda belleği simgeler. Çocukluğundan beri birlikte oynadığı ve özdeşleştirildiği kuşun bataklık çukurlarından birinde donmuş vaziyette durması Kedi Kadın'ın anlattıklarıyla anlam kazanır. Mitolojik unsurları kullanan Carr, burada Kelt mitolojisine de gönderme yapmaktadır. Çünkü Kelt mitolojisinde kuşlar öbür dünyayla yani ölümle bağdaştırılır (Price, 2011, s. 81). Yaklaşan ölümü çağrıştırmasının yanı sıra, kuğunun kaçamayacağı bir çukurda donarak sıkışıp kalması Hester'ın bu toplumda ruhsal olarak kapana kısılmasını yansıtır. Hayatı boyunca yaşadığı ve bildiği tek yer olan bu bataklıktan çıkmak onu ürkütmekte ve aidiyet duygusunu sorgulamasına sebebiyet vermektedir. Carr, Hester'ı doğa ile bütünleşen, bataklığı vatani benimseyen bir karakter olarak betimler ve onu ev, aile ve toplum arasında sıkışıp kalan, sınırlarını aşmak isteyen fakat ataerkil düzen tarafından dayatılan değerlerin dışına çıkamayan kadınlarla bağdaştırır. İrlanda kadınının yaşadığı çıkmazı gören Carr, oyununu bu çaresizliğin üzerine kurar.

Medea'nın Yunanistan'da sürgünde oluşu Hester'ın öz vatani olarak betimlediği Kediler Bataklığı'ndan dışlanmasıyla bağdaştırılmıştır. *Kediler Bataklığı'nda...* oyunu Gezgimler topluluğunun tiyatrodaki temsil bulmuş halidir. Carr bir röportajında: "Hester'ı Gezgim yaptım çünkü Gezgimler bizim milli yabancılarımızdır öyle değil mi?" (2000) der. İrlanda'nın orta kesimlerinin Gezgimlerle tarihsel bir bağı vardır. Sihra Gezgimleri: "Dillerinin ve geleneklerinin tarihleri 12. yüzyıla dayanan, marjinalleştirilen, yerli İrlandalı Gezgimler, genellikle cahillik, vahşilik, kirlilik ve doğuştan saf olmama gibi bağnaz kalıplarla

bağdaştırılırlar” (2005, s. 128) diye betimler. Gezginler, toplumda sahip oldukları özelliklerden dolayı aşağı seviyeye indirgenip dışlanırlar ve kabul görmezler. İrlandalı Gezginlerin “İrlandalı olmanın ne demek olduğunun örneği olduklarına ve çoğu İrlandalıdan daha fazla eski Kelt geleneklerini sürdürdüklerine inanılır” (Campbell, 2014, s. 336). Yerleşik hayatı sevmezler ve coğrafi esnekliğe ihtiyaç duyarlar; römorklarda ve karavanlarda yaşarlar. Serbest meslekle uğraşarak geçimlerini sağlayan Gezginler, emeğin ücretlendirilmesine karşı direnç gösterirler (McCan, Siochain ve Ruane, 1994, s. 95). Bu şekilde çalışmayı tercih etmeleri ve belirli bir yerde yaşamayı reddetmeleri, egemen sosyal grupların onların kültürleriyle etkileşime geçmelerini zorlaştırmıştır. Bu sebeple, Gezginler tembellikle ve topluma katkıda bulunmamakla suçlanırlar (Trench, 2010, s. 145). Toplumsal çeşitliliğin bir göstergesi olan Gezginler, yerleşik halk tarafından ayrımcılığa uğrarlar ve toplumsal düzen için bir tehdit olarak algılanırlar. Kültürel pratikleri ve sahip oldukları göçebe kökenleri ile Gezginler, toplumsal düzenin kıyısında yer alırlar. Bu özellikleri dolayısıyla marjinalleştirilen bu topluluğun üyeleri, toplumun diğer üyelerinden farklı kimliklere sahiptirler ve eşiklik² konumundadırlar. İrlanda toplumunun yerleşik hayatı kapsayan geleneksel uygulamalarını reddeden Gezginler, bu bağlamda topluma gerçek anlamda ait olmazlar (Mann, 2016, s. 180). Medea'nın vatanından uzakta sürgünde bir yabancı olmasıyla ilişkilendirilen Hester'in bir karavanda yaşıyor olması, ailevi kökenden mahrum oluşu, topraksız statüsü ve gayrimeşru çocuğu onun, Gezgin olmasının göstergesi olarak sunulur. Oyunda, toprak sahibi olmamak Gezgin olmakla eş tutulmaktadır. Bu şekilde değerlendirilirse, Cassidy ailesi dışında oyundaki bütün karakterler Gezgin olarak nitelendirilebilir. Oyunda koro görevi gören, çoğu zaman Hester'in yanında olup ona tavsiyelerde bulunan Monica Murray, bir gün buralardan gideceğini söyleyerek buraya ait olmadığını sezdiren ifadeler kullanır. Diğer taraftan, Kedi Kadın'ın yaşadığı yer bir düzene sahip olmaktan çok uzaktır ve evsiz oluşu onu da Gezginler sınıfının bir parçası yapar. Kilbridge'ların da Gezginler soyundan geldiklerini gösteren ayrıntılar mevcuttur. Carthage'in Hester'la evlenene kadar dikkate değer maddi gücünün olmaması, bağımsız bir birey gibi Hester'la yaşaması, bir arazisinin olmaması toplumdaki yerini gösterir niteliktedir. Ancak Carthage'in annesi Bayan Kilbridge Gezginler soyundan geldiğini kabullenmez; soyunu ve maddi yeterliliğini ispat etme çabası içine girer. Bu da, İrlanda toplumunda yer edinmiş, mekân, tarih

² Victor Turner, “ne burada ne de orada” olan ve “yasa, gelenek, görenek tarafından atanan ve sıralanan pozisyonların ortasında” bulunan toplulukları yani toplumun kıyına konumlanmış varlıkları tanımlamak için “eşiklik (liminality)” terimini kullanır (1969, s.114).

ve kimlik eksikliğini açığa çıkarır. Olwen Fouéré, oyundaki bu durumu şu ifadesiyle betimler:

Kediler Bataklığı'nda... dışlanmış kimseler hakkında derin, politik bir oyundur. Carthage sadece başka bir kadınla evlenmekle kalmıyor, haksız yere toprak elde eden ve aşırı faizci topluma girmiş oluyor. Yani, Hester'in öfkesi aynı zamanda sürgün edilen, var olmasına izin verilmeyen, sömürgeleştirilen, cinselliği ve yaratıcılığının bastırıldığı kültürel bir öfkedir (2003, s. 169).

Gezgin statüsünde olan, belirli sınırlar ve kurallar çerçevesinde yaşamayı reddeden Hester'in, toplumun toprak, aile, köken olgularını yıkıcı doğrultuda hareket ettiğine inanılır ve bu nedenle o, bir tehdit olarak algılanır. O, korkusuz ve beklenmedik hareketlerle etrafındakileri şaşkırtan bir karakterdir. Gezginler topluluğuna dâhil olduğu için orada doğup büyümesine rağmen yabancı ve aykırı bir tip olarak görülür. Yaşadığı ortam ve sürdürdüğü hayat dolayısıyla kabul edilmeyen bir kişilik olmasıyla birlikte kurulacak olan düzene karşı yıkıcı tutumu, haksızlığı hazmedemeyişi onu toplum nezdinde daha büyük bir sorun kaynağı haline getirir. Bu nedenle, çıkarları tehlikeye giren otoriter güçler, onu sürgün etmek isterler. Baskın toplum tarafından kurbanlaştırılması, yirminci yüzyılın sonunda hükümet ve toplumun mültecilere ve iltica arayanlara yönelik kötü davranışlarını yansıtır (Wilmer, 2005, s. 147). Hester'in öz vatanında mülteci konumuna itilmesi ve ötekileştirilmesi, İrlanda'da toplum ve otorite tarafından hakir görülen kesimin maruz kaldığı muameleyi gözler önüne serer.

Oyun boyunca yaşadığı topraklara ait olmadığı vurgulanan Hester, Medea gibi bulunduğu toplumda yabancı konumundadır. Ülkesinden ayrılıp sürgüne geldiği Korinthos'ta kendine bir dünya kuran Medea, gerçekleştirdiği cinayetlerin ardından farklı bir yerde yeni bir hayata başlayabilecek kadar Korinthos'tan bağımsız gösterilmiştir. Fakat Hester için durum daha farklıdır. Her köşesini bildiğini iddia ettiği Kediler Bataklığı kendi vatanıdır ve doğduğundan beri yaşadığı bu yer haricinde var olmasının imkânsızlığını dile getirir. Carr, İrlanda'nın savaş sonrası içinde bulunduğu durumu bataklıkla bağdaştırarak İrlandalıların vatansever olması gerektiğini Hester'in bataklığa olan bağlılığıyla ilişkilendirir. Hester'in kasabadaki eve taşınmayı reddetmesi ise İngiltere'nin himayesi altında yaşamayı kabul etmemesi olarak simgeleştirilir.

Kreon'un kızıyla evlenen İason ve Xavier Cassidy ile anlaşma yapan Carthage, toplumun kabul ettiği meşru yollarla, sahip oldukları ekonomik ve sosyal düzeni devam ettirebilme amacıyla hareket ederler. Bu noktada erkek, kadını nesneleştirir ve ataerkil düzenin gerektirdiklerini sağlamakla yükümlü olma konumuna sabitler. İrlanda'daki kadının konumu, toplumsal cinsiyet ve ailevi roller bağlamında Antik Yunan toplumundakine benzer özellikler gösterir. Oswyn Murray'e göre "Atina şehri eve ait olanların ekonomik bir birlik oluşturduğu, özünde bir erkek birliğiydi. (...) Aile yeni vatandaşların kaynağıydı. Atinalının bir yabancıyla evlenmesi ya da gayrimeşru bir çocuğu tanınması imkânsız hale getirilmişti. Vatandaşlıkla çok yakından ilişkili olan aile fonksiyonu mülkiyetin kalıtımıydı" (1986, s. 244). Hester, bir yabancı olarak görüldüğü toplumda hiçbir şekilde kabul göremeyecek bir konuma sahiptir. Meşru olma olgusunun önemli bir yere sahip olduğu toplumda kızına kendi soyadını vermek durumunda kalmıştır. Carthage'ın, kızını kabul görecektir yasal bir evlilik ortamına dâhil etmek istemesi ancak bu şekilde güzel bir geleceğinin olacağına inanması da vatandaşlık, mülkiyet, meşruluk olgularının işleyişiyle yakından ilişkilidir.

İnanç sisteminin, olay örgüsü ve karakterler tarafından yansıtılma biçimi iki oyun arasındaki belirgin farklardan biridir. *Medea*'da tanrılar ve dini inanış birçok yerde vurgulanmakta, Medea ihanetin bedelini sormak için tanrılardan yardım istemektedir. Kutsal güçlerle bağları açık bir şekilde belirtilen Medea'nın, eylemlerini gerçekleştirirken tanrılara başvurması, adalet uygulayıcı olarak onlara seslenmesiyle kutsal güçler oyuna sıklıkla dâhil edilmiştir. *Kediler Bataklığı'nda...* oyununda ise Hester'in tanrıya herhangi bir yakarıta bulunmadığı, eylemlerinin sorumluluğunu üstlendiği gözlemlenmektedir. Ayrıca oyunun tek dini karakteri olan Rahip Willow bir din adamının düzenli, temiz görünümünden ziyade dağınıklığı ve kötü görünümüyle sahneye çıkar. Elinde sigarası, gömleğinin ve pantolonunun altından çıkmış pijaması, Kedi Kadın ile olan diyalogu ve düğündeki tuhaf davranışları ile gülünç duruma düşer:

Rahip Willow: Bak, Kedi Kadın, sana söylüyorum, fare yemeyi bırak, yoksa ölümün fareden olacak.

Kedi Kadın: Sen de sigarayı bırak.

Rahip Willow: Salyangozu dene, çok daha faydalı, Fransızlar sarımsak ve tereyağıyla yiyorlar ve yanında şarap içiyorlar. Bir kere ben de denedim, Avalon'da. Çok lezzetli oluyor (Carr, 2016, s. 54).

Sihra, Rahip Willow'un şaraba, çikolataya ve sarımsaklı salyangoza karşı duyduğu iştahın Katolik kilisesinin öğretilerinden çok Dionysos'un büyük festivallerini çağrıştırdığını belirtir (2005, s. 130). Beklenenin aksine dünyevi hazlara düşkün olarak yansıtılan Rahip Willow, örnek bir din adamı olarak çizilmemiştir. Kedi Kadın'la olan ittifakı, giyinme şekli ve tavırları, onun bir rahip olarak Katolik kilisesinin geleneklerine ve teamüllerine uymakta zorluk çektiğini gösterir ve kilisenin toplumla olan ilişkisini simgeler. Tatile çıkmak isteyen Rahip Willow'un, düğünde gelin ile damat için dua ederken bir zamanlar evlenmek üzere olduğu kadının adını unuttuğunu söylemesini içeren konuşmaları yalnızlık duygusunu ve bir Katolik rahip olarak bekâret yemini nedeniyle mahrum olduğu cinsellik özlemini yansıtır (2010, s. 155). Rahip Willow, bulunduğu konumu yansıtmayan bir karakter olarak betimlenmiştir. Bu şekilde, sorumluluklarını yerine getirmeyen ve toplumdan kopuk olarak gösterilen kiliseyi simgeler. Carr, Rahip Willow'un gülünç tavırları ve toplum tarafından ciddiye alınmamasıyla Kilise'nin yetkisinin etkisiz olduğuna gönderme yapar. Ayrıca din, nesnel gerçeklikten uzaklaştırılarak yapay bir mutluluk aracına dönüştürülmüştür. Çağdaş zamanda bozulmuş ideolojik güçlerin toplumdaki sosyal hiyerarşinin devamını sağlamak için kullandıkları bir araç olan din yazar tarafından eleştirel bir bakış açısıyla sunulur. *Medea* oyununda ise Medea ve İason acı çektiklerinde tanrıların cezai uygulamalarını dile getirip onlardan yardım isterler ve onlara saygı duymayı ihmal etmezler. Mitosun etkilerinin daha yoğun bir şekilde işlenmesi ve dönem itibarıyla tanrı/yarı tanrıların, ölümlü-ölümsüz varlıkların insan hayatını kuşatması *Medea* oyununda da kendisini hissettirmektedir. *Kediler Bataklığı'nda...* oyununda ise doğaüstü güçler, Hester'in zihninde var ettiği hayaletler ve gizemli karakterlerle oyuna dâhil edilmiştir. Rehber Ruh ve Joseph'in hayaletinin varlığı Hester'i ölüm duygusuna yaklaştırır.

Medea kendi hayatını güvence altına almak için bir erkeğin koruması altına girmeyi tercih ederken, Hester ihanetin ardından evinde kalma mücadelesi verir ve kimseden yardım talep etmez. Bu şekilde hareket etmesi onun, toplumda kendi değerleriyle ve sahip olduğu özelliklerle var olmaya çalıştığını gösterir. Hester, ataerkil toplumun baskılarına boyun eğmeyerek ve mücadelecilikle mevcut düzene meydan okuyarak kalıplaşmış yargıları yıkar. Bağlı olduğu değerlerden ödün vermeyerek toplumda haklarını gözetken bir birey olarak var olmaya çalışır. Bunu yaparken erkeğin himayesini de reddetmiş olur. Kadının erkekten bağımsız bir hayat kurabileceğini kanıtlamak ister ve Carthage'in verdiği parayı reddederek

erkeğin sağlayacağı maddiyat için değerlerinden ve gururundan vazgeçmeyeceğini de göstermiş olur.

Hester, toplumda sorun olarak görülen yabancı konumu ve meşruluktan uzak kimliğiyle bir çıkmaza sürüklenmiştir. Hester yedi yaşında annesi Josie tarafından terk edilmiştir ve annesi hakkındaki yerel hikâyelerle tutarlı bir benlik inşa etme çabası içerisinde. Kedi Kadın'a: "(...) bana annemi anlat (...) ben hayal meyal hatırlıyorum" (Carr, 2016, s. 25) diyerek annesi hakkında bilgi sahibi olmaya çalışır. Kişiliğini ve varlığını dayandıracak bir destek arayışı içine girer: "Köken arayışı, kimliğin genellikle anlatı, hikâyeye anlatımı ve mitler aracılığıyla arandığı İrlanda tiyatrosunda tekrar tekrar kullanılan temalardan biri olmuştur" (Sihra, 2005, s. 122). Antik Yunan ve bağımsızlık mücadelesi veren İrlanda toplumu için önemli unsurlardan olan meşruluk, oyunda Carthage'in varlıklı ve genç bir kadınla evlenmek istemesiyle kendini gösterir. Hester'in içinde bulunduğu karmaşa ve yaşadığı aidiyet sorununu bir engel olarak gören Carthage, Caroline ile evlenerek kendine yasal bir dayanak bulmak amacındadır. Bu şekilde, Josie'nin de meşru olmayan kimliği yeni evli çiftin onu sahiplenmesiyle birlikte yasal bir düzenlemeye tabi olacaktır. Ayrıca bu evliliğin gerçekleşmesiyle Carthage, Xavier'ın topraklarını yönetecek ve ataerkil toplumdaki miras anlayışı evlilik yoluyla devam edecektir. Sue-Ellen Case evliliğin kimliksel merkezîyetçiliğini ve Antik Yunan'ın büyük ölçüde planlanmış ataerkil düzeninde kadının konumlanmasını şu sözlerle ifade etmektedir:

Mülkiyet, daha bireysel bir hâl alıp sınırları aile birimiyle çizilirken, büyük ölçüde erkek zihniyetine özgü hale geldi. Kadınların mal sahibi olma ve alışverişte bulunma hakları ciddi şekilde kısıtlandı (...) Bu yeni ekonomi dâhilinde kadınlar, değiş-tokuş aracı haline geldi, evlilik ise bir mülkiyet kurumuna dönüştü (2010, s. 36).

Antik Yunan'da olduğu gibi İrlanda toplumunda da kadın evlilik ile himaye altına alınmış, bununla birlikte damat ve baba arasında miras yoluyla toprak sahibi olmanın yolu açılmıştır. Kadın, mal aktarımını ve ataerkil düzende maddi güç sürekliliğini sağlayan bir araç konumunda betimlenir. Caroline, babası ve Carthage arasında bir değişim nesnesi olarak görülür.

Medea'yı ülkesinden kovan Kreon gibi Caroline'ın babası Xavier da Hester'in karşısına çıkar ve onu silahla tehdit ederek bataklığı terk etmesini emreder. Xavier'ın takındığı tutum, beşinci yüzyıl Atina kültüründe mevcut olan cinsiyetçi yaklaşımla benzerlik gösterir. Erkekler kamu alanları ve tiyatro gibi

mekânlardayken kadınlar eve hapsedilmiştir. Bunun sebebini kadının tehlikeli görülmesine ve cinsiyeti gereği kapalı bir mekânda tutulması gerektiği inancına dayandıran Patricia Caterling erkeklerin tavırlarına dair saptamalarda bulunur. Ataerkil toplumda, kadının cinsellikten kaynaklanan gücünün tehlikeli olduğu düşünülür. Tehlikeli gördüğü kadını kontrol altında tutmaya çalışan erkek egemen toplum, onu ev hapsinde tutarak halka açık alanlarda var olmasını engeller (2002, s. 39). Kadınların tutulmak istedikleri iç mekânlarda, sınırlı yetilere sahip oldukları varsayılır. Ancak sahneye çıktıklarında ve eylemde bulduklarında olay örgüsü farklı bir boyuta taşınmakta ve kendilerine yüklenen toplumsal kimliklerden sıyrılarak erkek egemen dünyanın düşünce kalıplarını yıkmaya çalışmaktadırlar. Elde edeceği özgürlükle birlikte ortaya çıkabilecek problemlerden korkma ve kadını kontrol altında tutma yaklaşımı, tehlikeli olabileceği varsayılan Hester'ın yaşam alanlarından uzaklaştırılarak, şehirde bir evde tek başına yaşamaya zorlanmasında açık bir şekilde gözlenmektedir.

Hester, egemen toplumun beklediğinin aksine kolay vazgeçmez ve doğduğundan beri yaşadığı, bildiği tek yer olan bu bataklığı terk edip başka bir yere gitmeyi tercih etmez. Onun yerine sarhoş olup Carthage'ın çok değer verdiği mal varlığına zarar vermek için evi ve ahırdaki hayvanları yakar. Verdiği zararlar, materyalist olan ve kendisine haksız muamelede bulunan eski sevgilisini cezalandırmış olur. Ataerkil düzene ve kabul görmediği topluma karşı direnişini, Carthage'ın sahibi olduğu çiftliği yakarak gösterir ve onun için değeri yüksek olan mülkü ve mevcut maddi gücünü elinden almış olur. Carr, *“Dünyayı yakıp kül etmek fevkalade bir şey. (...) Kadının öfkesi korkutucudur. Hester Swane'ın öfkesi korkutucudur. Öfke yersiz değildir. Eğer toplum sana sürekli hayır derse bu reddediş bir yerlere varmalıdır. Öfke, karanlığa dönüşür ve patlar”* (2015) diyerek ihanet, terk edilmişlik ve dışlanma sonucunda kadının öfkesinin, oyunda da yaşandığı gibi, mutlaka bir sonuca varacağını vurgular. Ayrıca, yaşadığı yerden ayrılmadan önce bir evi yakmak, İrlanda'nın yükselen mülk değerlerini lanetleme gösterisi olarak yapılan eski bir Gezgin geleneğidir (Scanlan, 2006, s. 182). Bunun dışında, ev halkından biri öldüğünde içinde yaşanan karavanlar terk edilmeden önce ya yakılır ya da satılır. Oyununda, bu geleneğe yer veren Carr, böylelikle mitolojik bir karakterin trajik hikâyesini anlatan Euripides'in *Medea* adlı oyununu kendi oyununa adapte ederken, İrlanda kültürü ve geleneklerini de yansıtır. Toplumda anlamı yitirilen ve değerini kaybeden olguları hatırlatmak için Carr, kamusal efsaneler bulmaya çalışır (O'Hanlon, 2003, s. 188). Bu şekilde eskiyle yeniye sentezleyerek, oyunun günümüze hitap ederken İrlanda'nın geçmişiyle ve kültürün

bir parçası olan topluluklarla bağını koparmamasını da amaçlamıştır. İrlanda toplumunun bir parçası olan Gezginciler'in kültürel özelliklerini oyuna yansıtan Carr, toplumun farklı kesimleri arasındaki tarihsel bağı da hatırlatmış olur.

Dünyayı yakacak kadar öfke dolu olan Hester artık durdurulamaz bir duruma gelmiştir. Yaşadığı yeri terk etmemek için elinden geleni yapar fakat umudunun tükendiğini anladığı anda sarhoşluğun da verdiği cesaretle ihanetin intikamını alır. Hester'ın bir Gezginciler olduğu için kabul görmediği toplumdan sürgün edilmesi onun acısının ve öfkesinin yıkıcı bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olur. Bu şekilde herkes onun sesini ve isyanını duyar. Hester'ın sonunda geldiği noktadaki eylemlerinin sorumluluğu tamamen ona ait değildir. Terry Eagleton'ın da ifade ettiği gibi: *"Hiçbir eylem, her zaman ve yalnızca insanın kendisine ait değildir, dolayısıyla 'bu kimin ağrısıdır?' diye sormak anlamlı değilken, 'bu eylem bana mı ait, burada bir şey yapıyor muyum?' sorusunu sormak anlamlı olur"* (2012, s. 155). Hester'ın eylemleri yaşadığı toplumdan soyutlanamaz. Çaresizlikle birleşen intikam duygusu, öfkenin yıkıcılığıyla telafisi imkânsız sonuçlara yol açmıştır. Hester, toplumdaki baskın güçlerin, ötekileştirdiklerine uyguladıkları politikaların sonuçlarına katlanmak zorunda bırakılmıştır. Tercih hakkı verilmeyerek ve kişisel özgürlüğü göz ardı edilerek doğduğu yeri terk etmeye zorlanmış ve ruhen var olamayacağı bir yere gönderilmeye çalışılmıştır. Sahip olduğu köken ve tek başına bir kadın olması, toplumun baskılarını arttırmıştır. Bu eylemleri gerçekleştirmesine, kültürel ön yargılar ve inanışlar, toplumdaki insanların tepkileri ve Carthage'ın davranışları neden olmuştur.

Yerleşik yaşamın simgesi olan çiftliği yaktıktan sonra kendini öldürmeye karar veren Hester'ın önünde tek engel vardır. Kendini öldürmek üzereyken kızı Josie yanına gelir. Hester kızına buradan gideceğini söyleyerek onunla vedalaşır. Fakat Josie, onu bekleyeceğini ve dönmesi için dua edeceğini söyler. Onu burada bırakmamasını, kendisiyle birlikte götürmesini isterken annesine sıkıca tutunur. Hester kızının o anda yaşadığı çaresizlik duygusuna tanık olduktan sonra: *"Seni de götüreceğim, benim gibi olmaman için, bir ömür boyu dönüşümü bekleme diye, çünkü dönmüyorlar Josie, dönmüyorlar"* (Carr, 2016, s. 84) der ve kızından gözlerini kapatmasını ister. Beklenmedik bir hareketle onun boğazını keser. Oyunun doruk noktası olan bu sahnede Hester, bir annenin gitmek zorunda bırakıldığı yerde kızını annesizliğe terk etmemek için acı verici bir sona imza atar. Yaşadığı pişmanlıkla kendinden geçtiği ve inlediği anda yanlarına gelen Kedi Kadın hayret içerisinde ne olduğunu anlamaya çalışırken, Hester: *"Oh, Kedi Kadın, kötü bir şey olacağını"*

biliyordum ama o korkunç şeyin bu olabileceğini asla düşünmemiştim” (Carr, 2016, s. 85) der ve ulumayı andıran hayvansı bir sesle haykırmaya devam eder. Hester’ın işlediği cinayet kendi hayatındaki temel sorunlarla ilgilidir. Annesi tarafından terk edilmenin etkisinden bir türlü kurtulamayan Hester, güçlü bir annelik bağı olmaksızın hayatın eksik kalacağı inancındadır ve kendisinin de ifade ettiği gibi kızının ömür boyu annesinin dönmesini bekleyerek büyümesini istemez. Yedi yaşında annesi tarafından terk edilen Hester’ın hayatında peşinden sürüklendiği bir anne imajı vardır. Oyunda dramatik etkiyi oluşturan, Hester’ın kızını öldürmesinin nedeni de bir türlü gölgesinden kurtulamadığı anne figürüdür. Kendisi gibi kızının da hayatı boyunca annesinin yolunu gözlemesini ve gün geçtikçe hafızasından silinecek olan annesi hakkında bir şeyler öğrenmenin peşinde olmasını istememektedir. Nitekim yedi yaşındaki kızı Josie’yi kendi yaşadığı terk edilmişlik duygusuyla bırakmak istemez. Medea’nın aksine çocuğunu intikam ya da direnme niyetiyle öldürmemiştir. Josie’nin kendisinden alınmasını istememesi anne-kız arasındaki bağı gösterir. Kızını öldürmesi, annelik olgusunun geleneksel olarak kabul gören gereklilikleriyle ters düşer. Fakat sahip olduğu aşırı sahiplenme ve sevgi nedeniyle kızını, gelecekteki olası kötü durumlara maruz bırakmamak için öldürmüştür. Yaşadığı toplumun onu ötekileştirdiği gibi kızını da dışlayacağını ve Josie’nin de bir kadın olarak ezileceğini düşünen Hester, bu eylemi gerçekleştirir.

Yaşadığı acıya daha fazla katlanamayan Hester Rehber Ruh’a doğru yürüyerek kendisini oradan götürmesini ister ve birlikte ölüm dansı yaparak kendi canına kıyar. Hester’ın Rehber Ruh’la dans eşliğinde ölüme gitmesi, Medea’nın Korinthos’tan ejderhaların çektiği bir arabayla gitmesi ile benzerlik gösterir. Fakat iki oyun arasındaki en büyük farklardan biri Hester’ın ölmesidir. Hester’ın intiharı bir güçsüzlük belirtisi değildir. Kendini öldürmesi “ciddiye alınmak için farklı ve şiddetli bir yol seçen yeni bir kadın modelinin yaratılmasına yol açar” (Dedebas, 2013, s. 264). Gerçekleştirdiği intihar eylemiyle içine hapsediği geleneksel ve ataerkil toplumdaki kaçan Hester, ataerkil sistemin baskısının ve yıkıcılığının da sembolik bir yansıması olur. Hester, içinde bulunduğu durumu görür ve değiştirme çabası içine girer. Direnmeye çalışması ona saygınlık kazandırır. Kimliğini korumak için mücadele verirken, toplumsal kadın kimliğini yıkma çabasıdır. Hiyerarşik yapıların katılığı ve kültürel ön yargılar ile mücadele eden Hester’ın ölümü ile bu yapılar simgesel olarak meydan okur. Kadının konumunu büyütürken ölüm yoluyla bir dönüşüm sağlar. Carr, kadının konumunu yeniden belirlemek için anneliğin kurullarla belirlenmiş rolüne cesurca direnç göstererek Hester’ın hayatını sonlandırır.

Sonuç

Kediler Bataklığı'nda... oyununda, Hester Swane tarafından sosyal sınırlar zorlanır ve tartışılır. Hester yaşadığı yeri terk edip başka bir eve taşınmak yerine intihar etmeyi tercih eder. Böylece, toplumda egemen olan güçlerin istediği doğrultuda hareket etmez. Onun ve kızının ölümü, *Kediler Bataklığı'nda* yaşayanlar üzerinde büyük bir etki bırakacaktır. Böylece Hester, zihinlerde var olmayı sürdürecektir. Oyun etkileyici bir sonla noktalanır. Ataerkil sistemde insanca değerlerin göz ardı edilmesi ve güçlü kalmanın yollarını arayan hiyerarşik düzenin, ötekileştirdiği kadını ezmekten çekinmemesi gözler önüne serilir. Toplumda süregelen sistem, paranın ve gücün egemen olduğu, çıkarların gözetildiği ve ahlaki değerlerin önemsenmediği bir sistemdir. Bu düzeni sürdürmek için feda edilenin insanlık olduğu unutulur. Hester'in eylemlerini şekillendiren içinde yaşadığı toplumun koşulları ve kültürlerin çatışmasıdır. Egemen güçler onu, aşamayacağı engellerle kuşatmıştır. Hester'in intiharı bilinçli bir seçim ve ataerkil düzene bir başkaldırıdır. Kızını öldürmesi ise kadının ezildiği bir toplumda onu savunmasız bırakmak istememesindedir. Bir insanlık gerçeğine işaret eden oyun, kadının başkaldırısını simgeler. Böylece, *Medea'da* var olan yalnızlık, sürgün edilme, ihanet, öfke ve intikam temalarını kendi çağdaş yorumunda ele alan Carr, *Kediler Bataklığı'nda...* oyununda İrlanda toplumunu analiz eder.

Euripides'in *Medea* adlı oyununu günümüze uyarlayan Marina Carr kendi ülkesinin tarihsel süreçlerinde yaşananları, bunların toplum üzerindeki etkilerini ve kadının sosyal hayat içindeki yerini analiz etmiştir. Yazar toplumsal bilinci, kadın hakları ve bağımsızlık mücadelesi ekseninde arttırmak amacıyla birçok eser kaleme almıştır. *Medea'nın* yaşadıkları bu bilinci oluşturmaları için uygun bir araç olduğundan *Medea* oyununu ülkesine adapte etmiştir. Çünkü *Medea'nın* bir kadın olarak verdiği bağımsızlık mücadelesi İrlanda'daki durumla benzer özellikler göstermektedir.

Carr, *Kediler Bataklığı'nda...* oyununda kadının gücü, yerel ve kamusal alanlardaki konumu ile ilgilenmekte ve İrlanda toplumundaki otoriter güçlerin görüşlerine eleştirel bir bakışla yaklaşmaktadır. Kadınların otoriter müdahalelere maruz kaldıkları, özgürlük için mücadelede bulunabildikleri ve kendilerine ya da tüm kadınlığa ait problemleri gündeme getirip çözüm arayışına girdikleri demokratik ortamı oluşturur. Kadın erkek ilişkisinin yanı sıra kadın dayanışmasını ve çatışmasını inceleyerek kadını ön plana çıkarır. Kadını, oyunun merkezine yerleştirerek kadınların kendilerine dayatılan ataerkil sistemin işleyişinde

yaşadıkları sorunları anlatır. Erkek egemen toplumun baskı altında tutulması gerektiğine inandığı kadının, hayatına ve duygularına ışık tutmayı amaçlar. Geleneksel değerlerden sıyrılan oyunun başkarakteri Hester, kendi olarak var olmaya çalışan bir karakter olarak sunulur. Travmatik anılar ve Kelt mitolojisi, metaforik imalar ve kültürel referanslar gibi farklı unsurların bir karışımı aracılığıyla İrlanda kimliği hakkında bir farkındalık sağlar.

Kaynakça

- Carr, M. (2016). *Toplu Oyunları 1- Kediler Bataklığı'nda...*, Protia Coughlan, Mai (G. Sayın, Çev.). İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Boardman, J., Griffin, J., & Murray, O., (Eds.) (1986). *The Oxford History of Greece and the Hellenistic World*. Oxford UP: Oxford
- Burke, M. (2009). *'Tinkers': Synge and the Cultural History of the Irish Traveller*. UK: Oxford UP.
- Campbell, K. L. (2014). *Ireland's History: Prehistory to the Present*. UK: Bloomsbury.
- Dedebas, E. (20139). Rewriting of Tragedy and Women's Agency in Marina Carr's *By The Bog Of Cats...*, *Ariel*, and *Woman and Scarecrow*. *Women's Studies*, 42(3), 248-270. DOI: 10.1080/00497878.2013.766113
- Eagleton, T. (2012). *Tatlı Şiddet Trajik Kavramı* (K. Tunca, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eliade, M. (1998). *Myth and Reality*. United States: Waveland Press.
- Foley, H. P. (1999). Modern Performance and Adaptation of Greek Tragedy. *Transactions of the American Philological Association (1974-)*, 129, 1-12. Doi: 10.2307/284422
- Furay, J. and O'Hanlon, R. (Ed.) (2003). *Critical Moments: Fintan O'toole on Modern Irish Theatre*. Ireland: Peter Lang.
- Hardwick, L. and Gillespie, C. (Ed.) (2007). *Classics in Post-colonial Worlds*. United States: Oxford University Press.
- Helleiner, J. (2000). *Irish Travellers: Racism and the Politics of Culture*. Canada: University of Toronto Press.
- Hutcheon, L. (2006). *A Theory of Adaptation*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.

- Kovacs, D. (1993). Zeus in Euripides' Medea. *The American Journal of Philology*, 114(1), 45–70. Doi: 10.2307/295381
- Leeney, C. and McMullan, A. (Ed.) (2003). *The Theatre of Marina Carr: "...before rules was made"*. Dublin: Caryfort Press.
- Mann, N. (2016). 'Tinkers', 'Itinerants', 'Travellers': Liminality and Irish Traveller Identity. Dara Downey, Ian Kinane, and Elizabeth Parker (Ed.), in *Landscapes of Liminality: Between Space and Place* (p. 177-194). ABD: Rowman & Littlefield.
- Margaret S. (2006). *Culture and Customs of Ireland*. USA: Greenwood Press.
- McCann, M., O Siochain, S. and Ruane, J. (Ed.) (1994). *Irish Travellers: Culture and Ethnicity*. Belfast: Queen's University Press.
- Mendelsohn, D. (Ed.) (2002). *Gender and the City in Euripides' Political Plays*. Oxford: Oxford UP.
- Price, B. (2011). *Kelt Mitolojisi* (C. Atay, Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Stephenson, H. (Ed.) (1997). *Rage and Reason: Women Playwrights on Playwriting*. London: Methuen.
- Turner, V. (1991). *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. ABD: Cornell UP.
- Waters, J. (June 19, 2000). Problems in Excusing Medea's Murders. www.irishtimes.com/opinion/problems-in-excusing-medea-s-murders-1.283532
- Wilmer, S. and Dillon, J. (Ed.) (2005). *Rebel Women: Staging Ancient Greek Drama Today*. Great Britain: Methuen.

Extended Abstract

Myths, which are models of human perception, interpretation and symbolization of the world, are connected to reality and reveal the lifestyle of the society in which they arose by allowing the human - world relationship to be observed. Myths that originate as a result of natural occurrences are linked to reality. Through these narratives, it is possible to learn about people's prior ideals and the events that both affected and shaped their lives. Myths, which have universal traits, facilitate intercommunal connection and mediate the survival of ancient beliefs and activities in this regard. Myths, with their diverse subject matter, have long served as a source of literary works and as a framework for the study of social issues. The ancient Greek period is one of the richest ages of mythology, which is the source of the myths that turn into moral and religious sanctions of an imaginary universe and appear as the dominant force in human life and belief structure. The most significant reason behind the fact that the stories and plays written in this period continue to attract modern societies and have an impact on people is this: although societies and cultures have changed, the struggles of the characters in the plays are similar to the struggle of all humanity. Myths, from this perspective, are universal narratives that transcend time and geography. It is a valuable resource for studying the transmission of cultural codes, women's exclusion from society, the separation of

*distinctions, and the causes and effects of oppressive structures. Medea, based on the Medea myth, questioned the judgments of the society at the time it was written, prepared the way for a re-evaluation of cultural values and tried to change viewpoints. In this study, Marina Carr's adaptation of Euripides' Medea to Irish society, in which she highlights Medea's position as both woman and other, is examined. In this new version, which is formed by the author's worldview and the criticism of the social order she is in, the perception, lifestyle and place of the Travellers community, which is a part of the Irish society, is associated with the fact that Medea is not accepted in the city where she is in exile. The significance of the study is that the author's perspectives on the problems that need to be corrected in the system, the violence existing in the society, marginalization and the deadlocks of male-female relations are examined by comparing them with the original play. In this new variation, while synthesizing the past and the present, Carr realizes the cultural ties between civilizations by intersecting the traditional with the contemporary through myths that have a rich origin. Carr adapts Medea to the middle parts of Ireland and reflects the story of Hester's, a member of the Tinkers who are marginalized by society, taking revenge on her daughter's father after betrayal. The play deals with the struggle of Hester, who is excluded by the dominant powers and who, as a woman, tries to overcome the gendered approaches imposed by the authoritarian powers. The adaptation of the Medea myth to contemporary societies and cultural partnerships indicates that although the age differs, people may encounter similar problems. Marina Carr, one of Ireland's leading and innovative women writers, raises controversial questions about the position of women in society in her play *By the Bog of Cats...* by reinterpreting Euripides' Medea. In addition, she expresses the situation of the Travellers, who are marginalized in Irish society, through the experiences of the protagonist Hester. Carr, who reflects the plot and characters of Euripides's play Medea to his play by differentiating, writes an original work that appeal to the contemporary period. In *By the Bog of Cats...*, Carr deals with the power of women, their position in local and public spaces, and takes a critical look at the views of authoritarian forces in Irish society. It creates a democratic environment where women are exposed to authoritarian interventions, can fight for freedom, and bring their own or all women's problems to the agenda and seek solutions. It brings women to the fore by examining women's solidarity and conflict, as well as the relationship between man and woman. By placing the woman at the centre of the play, it tells the problems women experience in the functioning of the patriarchal system imposed on them. The purpose of the study is to examine Marina Carr's analysis of Irish society by dealing with the themes of loneliness, exile, betrayal, anger and revenge in Medea in her contemporary interpretation *By the Bog of Cats...* through emphasizing patriarchal society's understanding of gender and marginalization and by comparing the methods of voicing social problems with Euripides' Medea play. It aims to shed light on the life and feelings of women, whom the male-dominated society believes should be kept under pressure and who are stripped of traditional values and presented as characters trying to exist as themselves.*